

KARIN TIDBECK

AMATKA

FORDÍTOTTA BABITS PÉTER

KARIN TIDBECK

AMATKA

ATHENAEUM

A fordítás alapjául szolgáló mű
Karin Tidbeck: *Amatka*

English translation copyright © 2017 by Karin Tidbeck

Hungarian translation © Babits Péter, 2017

Minden jog fenntartva.

Kiadta az Athenaeum Kiadó, az 1795-ben alapított
Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők
Egyesülésének tagja.
1086 Budapest, Dankó u. 4–8.
Tel.: 1-235-5020
www.athenaeum.hu
www.facebook.com/athenaeumkiado
athenaeum@lira.hu

ISBN 978 963 293 700 7

Felelős kiadó: Szabó Tibor Benjámin
Felelős szerkesztő: Peiker Éva
Szerkesztette: Tegyi Timea
Műszaki vezető: Drótos Szilvia
Borító: Földi Andrea
Nyomdai előkészítés: Tóth Viktor

Készült az AduPrint Nyomda Kft.-ben, 2017-ben
Felelős vezető: Tóth Béláné

A vonat

Brilarék Vanja Essre Kettese, az Essrei Higiéniai Szakértők tájékoztatási asszisztense egyedül utazott az Amatkába tartó szerelvényen. Amint felkapaszkodott a lépcsőkön, az ajtó bezárult mögötte, és a vonat mozgásba lendült. Vanja újult erővel markolta meg a csomagját és az írógéptokját, miközben lábával átlökte bőröndjét a tolóajtón. Odaát teljes sötétség fogadta. Matatni kezdett a falon, amíg az ajtó közelében rá nem talált a megszakítóra. Erőtlen sárga fény villant fel.

A személykocsi szűkös terének egyhangúságát csak a falak mentén sorakozó barna műanyag huzatos hálóhelyek törték meg, felettük a takarók és vékony párnákkal megakart poggyásztartók, melyek olyan szélesen benyúltak, hogy akár azokra is feketett volna. A vagon még a vándorlások korában épült, hogy eljuttassa az úttörőket az új határvidékekre, befogadóképességének ma már nem sok hasznát vették.

Vanja az ajtónál hagyta csomagjait, mielőtt helyet foglalt az egyik fekhelyen. Valamennyi egyformán merevnek és kényelmetlennek tűnt, látszólag csúszós kárpitját is kellemetlenül durvának érezte. Végül a jobb hátsó sarokból benyúló ágyat választotta, ahol közel lehetett a közösségi helyiséghez és ráláthatott a kocsi többi részé-

re. Környezete a távoli múlt, a Kettes gyerekotthonra emlékeztette: ugyanaz a műanyag huzat a lepedő alatt, ugyanaz az izzadtságzag. Csak azt a hálótermet gyerekzsvaj töltötte meg.

Vetett egy pillantást a közösségi helyiségre. A vagon egyetlen ablaka a jobb oldalán nyílt, alacsonyan és szélesen, lekerekített sarkokkal és leeresztett rolóval. Miután közelebből is megvizsgálta, kiderült, hogy nem rendes ablak, csak egy fehér képernyő, ami gombnyomásra kivilágosodik. Nyilván a nappali fényt helyettesítette. Az ernyő alatt a padlóhoz csavarozott asztal állt négy székel. A helyiség túloldalán tornyosuló, két magas szekrény egyikében apró mosdót és kézmosót alakítottak ki, a másikban kis éléskamra lapult meg konzervekkel és friss, gumós zöldségekkel. Mindent megnyugtatóan nagy és egyszerű feliratokkal jelöltek: KÉZMOSÓ, KAMERA, ASZTAL. A terület alig érezhető trágyaszagot árasztott, ami éppúgy jöhetett a mosdóból, mint a szerelvény elején zötykölődő konténerekből.

Vanja kézbe vette bőröndjét, és feloldotta a csatokat. Az egyik mintha meglazult volna. Ajándékba kapta valakitől, aki szintén valaki mástól örökölte, és így tovább. Akárhogy is, már nem tartott soká: a BŐRÖND szó szinte olvashatatlanná vált. Persze átírhatta volna őket, de kérdéses, mi következett be előbb – a poggyász egyszerűen szétesett a használatból, vagy felbomlott, amint féltrete. Igazából inkább le kellett volna kaparnia a betűket.

– Bőrönd – suttogetta, csak hogy még egy kicsit formában tartsa. – Bőrönd, bőrönd.

Felhajtotta a hátlapot, hogy felszabadítsa az alsó fekhelyet, azután nekiállt megágyazni a magával hozott ágyneművel. Lassan azokra is ráfért az új jelölés.

A kamrában található konzerveket láthatólag arra szánták, hogy hidegen fogyasszák el őket. Vanja talált egy kanalat, és leemelte az egyik konzerv fedelét. Az összetevők listája alapján mikoprotein alapú főzeléket tartalmazott, ami a gyakorlatban egy szájpadlására tapadó, egyenletes állagú, íztelen pasztát jelentett. Leküzdötte az üveg tartalmának felét, mielőtt visszatette a konzervet a kamrába. A friss, gumós zöldségeket ízletesebbnek találta. Kisebb darabokra aprított egy tarlórépát, majd a darabkákat lassan, egyesével elfogyasztotta.

A vasúti kocsi lágyan ringatózott. A padlón át ütemesen lüktető hang hallatszott, s bár ez alapján a vonat nyilvánvalóan haladt, sehogy sem tudta megállapítani, milyen sebességgel. Az ablakot helyettesítő képernyő is elszürkült. Vanja lenézett a karórájára. A második mutató leragadt, egy óránál rezgett. Elmulasztotta követni az utasítást: otthon kellett volna hagynia, vagy leadnia az állomáson. Rossz ötlet lett volna erre hagyatkozni – ha csak nem valamilyen finomabb anyagból készültek, az ilyen mechanikus szerkezetek sokszor egészen másként működtek a kolóniákon, mint kellett volna. A nagy vonat természetesen megbízható maradt, de a kis óra lehet, hogy nem. Vanja le is vette, hogy a zsebébe tegye.

Visszatért a hálókocsiba, és alvóruhába öltözött, amit kezdett újra túl nagynak érezni. Mellei félig telten ereszkedtek a bordáira; hasa már nem a zsírtól, hanem az elnyúlt bőrtől és a meglazult kötőszövetek miatt lógott; lábizmai is elveszítették feszességüket. Tudta, hogy arca tésztaszerűen megnyúlik és viaszosan sárgává fakul, miközben szeme és haja is seszínűre vált. Messze idősebbnek tűnt a koránál. Pedig felettese, Illasék Öydisé kiemelt figyelmet fordított rá. Fontos ez a küldetés, szö-

gezte le, szánja csak rá a szükséges időt. Nem kell sietnie. Ez egy fontos küldetés, ami élvezi a bizottság támogatását. Végére is a maga nemében ez lesz az első.

Vanja nem kapcsolta le a mennyezeti lámpát, mielőtt összehúzta magát a takaró alatt. Mindenki tudta, hogy odakint nincs semmi, csak a kihalt sztyepp: hullámzó fűtenger, néhol egy-egy domb vagy völgyteknő. Az ablak hiánya csupán biztonsági intézkedés. Próbálta átadni magát a vonat ringatózásának. A sarokban nem kellett tartania semmitől, mégsem tudott feloldódni. A túlságosan vékony falak túl törékeny héjba burkolták, mialatt átutazott ezen a sosem látott vidéken.

Elsőnap

Vanja az ajtóból nézte, amint a vonat beérkezett Amatka állomására, a kolónia külső gyűrűjén álló, egyszerű betontömbhöz. A hely Essrével összevetve kisebbnek, alakja mégis ismerősnek tűnt: az alacsony házak szürke kockái és téglatestei koncentrikus körökben helyezkedtek el a központi épület körül, ahonnét nyolc utca ágazott ki a kupolás növényházak külső gyűrűje felé. Azokon túl a végtelen tundra sárgás szürkéje derengett.

Leemelte bőröndjét a peronra, ahol a táska tompa puffanással landolt. Ő is lelépett, azután megborzongott. Harapós levegő vette körül, érezhetően hidegebb, mint Essrében. Munkások csapata várakozott a peronon, hogy kirakodja a szerelvény végéhez kapcsolt két tehervagont, s közben megtöltse a betonon takaros sorokban felállított raklapokat és zsákokat.

A peronon kék kezeslábast és kabátot viselő nő közeledett felé. Fekete sapkája alól sóhajnyi, gesztenyebarna fürtök bodorodtak elő. Fél fejfelé is magasabb lehetett Vanjánál, feltehetően vele egykorú és zöld szemű nőnek tűnt.

– Köszöntöm Amatkában. Ulltorék Nina Négyese. –
Mosolya apró hézagot fedett fel elülső fogai között.

Vanja elfogadta a felé nyújtott kezét.

– Brilarék Vanja Essre Kettese.

A peronon gyomorforgató búz terjengett. A munkások nekiláttak, hogy kirakodják a nagy trágyás hordókat az egyik tehervagonból.

Nina követte Vanja tekintetét.

– A gombászatba. Szarért gombát. Praktikus, nem? – Kuncogott egy sort.

– De igen. – Vanja megköszöri a torkát.

Nina elmosolyodott.

– Jöjjön, menjünk. Nincs messze. – Egy kézzel felkapta a bőröndöt. – Otthon találkozhat a többiekkel.

Nina tovább beszélt, ahogy elhagyták a peront, és a kolónia központja felé indultak. Elárulta, hogy izgatott a lakótársa miatt; a háztartást először húzták ki a szolidaritási lottón. Amatkába kevesen látogatnak, ettől az alkalom csak még különlegesebb. Vanja előzékenyen nem kérdezett rá, mivel kárpótolják a háztartás tagjait, de Nina magától is elárulta: szabad idővel.

– Az is jó, hogy ennyivel korábban értesített – tette hozzá. – Volt időnk előkészíteni a szobáját.

Vanja értetlenül hunyorgott.

– Egy teljes szobát? Miért?

Nina megvonta a vállát.

– Egy ideje úgymint üres. Olof, az előző lakótárs még tavaly kiköltözött.

– Mi Essrében ketten élünk egy szobában. Néha hárman is.

– Nálunk egy ideje hiány van az emberekből.

– Hiány? Ilyesmirel még sosem hallottam. Mi az oka?

Nina egy pillanatra megfeszítette állát, mielőtt előadta a kissé begyakoroltnak tűnő magyarázatot.

– Baleset történt. Vagy száz polgártársunkat elveszítettük. Beletelik egy időbe, amíg helyreáll a rend, ezért

a bizottság úgy döntött, addig nem beszélünk erről. Csak azért mondom el, hogy tudjon róla. Más nincs is, amit erről elmondhatnék.

Nina egy pillanatra elhallgatott.

– Fonoda – mutatott a legközelebbi épületre.

– Fonoda – ismételte Vanja gépiesen.

Már elhagyták a növényházakat; az egyszintes, kis ablakokkal és széles ajtókkal ellátott épületek gyűrűjében jártak a gyártelepen. A homlokzatokon szögletes, fekete betűk jelölték az üzemek nevét és funkcióját.

– Növényfinomító – folytatta Nina a következő épületnél.

– Növényfinomító.

– Orvosi ellátó. – Ez kisebbnek tűnt a többinél.

– Orvosi ellátó.

Javítóműhely, nyomda, papírgyár. Nina mindet megmutatta és megnevezte, Vanja pedig elismételte a szavait. A gyárak kisebbnek tűntek essrei társaiknál, viszont jobb állapotban voltak. A betűk festéke frissen, nedvesen fénylett.

Az utcákat szinte üresen találták. Csak néhányan haladtak el mellettük sietős léptekkel, egyedül Nina hangja visszhangzott a falak közt. Vanja megállt, hogy a zsebéből előássa a karóráját.

– Mennyi az idő?

– Tíz harminc.

Az óra működött, ugyanakkor hat órát sietett vagy késett. Vanja beállította, majd fagyos és esetlen ujjaival nehézkesen felcsatolta. Lehúzkodta még a kabátujját is, ahogy felvette az írógéptokot.

Az üzemi gyűrűt elhagyva a lakóövezetbe jutottak, ahol keskeny síkátorok választották el a háromemeletes

házakat. A legközelebbi épület ablakán át Vanja két férfit látott a konyhában: egyikük mosogatott, a másik törölggett.

Nina előremutatott.

– Ahogy láthatja, a földszinten van a konyha, ahogy a fürdő is. A két emeleten egyenként három szobát talál.

Vanja bólintott.

– A földszinten van a konyha és a fürdő, az emeleteken egyenként három szoba.

– A két emeleten – igazította ki Nina.

– Elnézést. A két emeleten. Nem aludtam túl sokat a vonaton.

Nina megveregette a vállát, mielőtt a hosszú gyerekotthonra mutatott, ami a lakógyűrű ívének távolabbi részén állt. Folytatták útjukat az első gyűrű felé. Ennek egynegyedét a klinika foglalta el, ami mellett eltörpült minden más intézmény. A középütt égbe szökő toronyról pedig Ninának említést se kellett tennie. Vanja így is pontosan tudta, mi az: a közösségi iroda.

Nina megmutatta az üzleteket: gyógyszertár, drogéria, ruházat, szerszámok, háztartási eszközök, vegyes cikkek.

– Elhozta a kreditkönyvét, ugye?

Vanja anorákja belső zsebéből előhúzta a kis zöld könyvecskét. Jó papírból készült, a régi világból maradt, újrahazsnoított cellulózból. A személyes iratok túl értékesek voltak ahhoz, hogy olcsó mikopapírból gyártsák őket.

– Előre megkaptam a következő havi kreditkeretet. Meg egy másikat a különleges beszerzésekre.

– Úgy mint?

– Úgy mint a hivatalos beszerzésekre. A tanulmányaimhoz. A megbízásomhoz.

Nina megvakarta az állát.

– Tudja, nem igazán árulták el nekünk, mivel is foglalkozik majd itt.

– Tájékoztató asszisztens vagyok. – Vanja eltette a könyvecskét. – Azt kell felmérnem, milyen higiéniai termékeket használnak a közösségben. Szappanokat és ef-féléket. Hogy a vállalat tudja, milyen termékeket küldjön ide.

Nina hümmögve elgondolkodott.

– Gondolom, a közösségben jórészt közösségi termékeket használnak. Nem tudom, Essrében mi a helyzet, de errefelé nem sok minden változott azzal, hogy megengedték a szabadtermelést. Errefelé az emberek az ismerős dolgokat keresik. Nemcsak ezért küldték ilyen messzire, ugye? Ezt maga nélkül is tudják Essrében, nem?

Vanja megrázta a fejét.

– A vezetésben talán, de túl sokáig tart, amíg hozzánk is leszivárognak az információk. Úrlapok minden szinten, itt is, ott is. Ráadásul rengeteg az új vállalat. A feleteseim különben sem csak a tényekre kíváncsiak. Azt is tudni akarják, mire vágynak az emberek. Ezért vagyok itt.

– És hányan vannak ebben a...

– Essrei Higiéniai Szakértők – fejezte be helyette Vanja. – Hívhatja EHSZ-nek is.

– Hány alkalmazottja van az EHSZ-nek?

– Húsz, de én vagyok az első, akit az új program részeként delegáltak Essréből.

– A mindenit – füttyentett Nina. – És még kreditet is kapott, hogy visszavásárolja a szappanjukat.

– Ahogy mondja.

– Miért? Úgy értem, mi változik ettől?

– Nem tudom – felelte Vanja. – Még új az egész.

– Nem tudom, tetszik-e ez az egész – közölte Nina.
– Megjöttünk.

Mostanra átvágtak a központon, és megérkeztek a túlsó oldalon álló házakhoz. Nina lefordult egy utcába, és kinyitotta jobbról a harmadik ajtót, melyet a 24. HÁZ-TARTÁS felirattal láttak el. Itt letette a bőröndöt a kis előtérben, mielőtt kinyitotta a konyhára nyíló ajtót.

A gyéren bútorozott, földszinti konyhában és közösségi helyiségben csak két apró ablakot látott; az utcára néző ablak alatt tűzhelyet és konyhapultot talált, benne polcokkal és beépített mosogatóval. Kis hűtőszekrény kotyogott a sarokban; a mellette elhelyezkedő, ajtó nélküli kamra polcain konzervdobozok és gondosan lezárt zacskók sorakoztak. Minden öregnek és elnyűttnek tűnt, ám ettől még gondosan megjelölték. Vanja a saját konyhájára gondolt, ahol a feliratok voltak öregek és kopottak – nem úgy, mint itt. A szemközti falhoz állított, hosszú étkezőasztalt sárga abrosz borította, ami szinte kivilágította a szürke környezetéből.

Vékony férfi állt a mosogató mellett, zöld kezeslábasába tűrt, kockás ingben, a kezében gőzölgő csészével. Az utóbbit letette, hogy köszönthesse Vanját.

– Ő itt Jonidék Ivarja – mutatta be Nina. – Ivar, ő Brilarék Vanjája.

– Üdv. – Vanja száraznak és könnyűnek érezte Ivar kezét. A férfi csak egy pillanatra nézett rá, mielőtt félrekapta a tekintetét. Sötét szemét vérerek hálózta be. – Üdv, és viszlát. Kezdődik a műszakom.

Kilépett az előtérbe Nina mellett, aki megsimogatta a hátát.

– Szóval ő volt Ivar. – Nina kívárta, amíg becsukódott

mögötte az ajtó. – A gombászatban dolgozik. Igazán nagyon kedves, csak kicsit nehezen oldódik.

– Magának nem kell dolgoznia?

– Mára szabadnapot kaptam. Szóval, ha akarja, szívesen elkísérem bárhová, csak szóljon. Amúgy a szobámban leszek, és olvasgatok.

Nina körbevezette a konyhában, ami épp olyannak tűnt, mint az övé. A hűtőajtóra tűzött lista alapján a lakók felváltva gondoskodtak az ételletről. A konyha mögött nyílt a fürdő. Nina ezután visszakísérte az előtérbe, majd a keskeny lépcsőházban a lakrészekhez terelte. Az első fordulóból nyíló ajtóra csak egyetlen felirat került: AJTÓ. ITT LAKIK SAROLÉK ULLA HÁRMASA.

– Itt lakik Ulla – mondta Nina. – Azelőtt orvos volt.

– Övé az egész emelet?

– Nyilván furának találja, de igen.

Vanja megborzongott.

– Értem.

– Mindennap bekopogunk hozzá, körbejárunk a lakásában, és mindent megjelölünk. Szívesen vesszük a segítségét. Ulla kezd egy kicsit szenilis lenni, de jóindulatú. – Nina felfelé indult a lépcsőn. – Másként némelyik ház teljesen üresen maradna, Vanja.

Vanja szabvány méretű szobát kapott, csak két személy helyett egyedül lakta. A szemközti falhoz állított ágyra vastag matracot terítettek, míg magas kerete alatt bőségesen elfért minden: a takarosán egymásra fektetett foltvarrott ágytakarók, a kopott pokrócok és párnák. Az ablak mellett kis íróasztal és karosszék helyettesítette a szokásos második ágyat, ott maradt viszont a két szekrény, amit Vanja teljesen egymaga használhatott.

Nina letette a poggyászát az ágyra.

– De magára hagyom, hogy berendezkedhessen. – Átvonult a saját szobájába.

Vanja az ajtóban hagyta táskáját és írógéptokját, amíg körbejárt a helyiségben. Megérintett minden tárgyat, elolvasta a címkéjét, és fennhangon kimondta a nevét. Miután végzett, felemelte nehéz írógépét az asztalra, kikapolta mellé a táska tartalmát: irattartókat, géppapírt, jegyzetömböket. Végezetül kiürítette a bőröndjét: a lepedőket a matracra fektette, takarosán összehajtott törölközői, alvóruhái, néhány alsóneműje, nadrágja, pulóvere és overallja pedig a szekrénybe kerültek. A bőrönd épp befért az ágy alá. Némi mérlegelés után felvett még egy nadrágot és hozzá a legvastagabb pulóvert, amit magával hozott. Ettől sem érezte úgy, mintha kevésbé fázna.

– Rendes ruhákra lesz szüksége. – szólalt meg Nina, aki visszatért, és az ajtókeretnek támaszkodott.

Vanja lehúzta a pulóvert a derekára. A blúza összegyűrődött alatta.

– Igaza van, csak nem tudom, mi kellene. Itt mindig ilyen hideg van?

– Úgy bizony.

– Meg lehet szokni?

Nina vigyorogva rázta meg a fejét.

– Nem, de sokat segít, ha az időjárásnak megfelelően öltözik. – Ellökte magát az ajtókerettől, hogy visszatérjen a saját szobájába.

Vanja leült az asztalhoz, leemelte az írógéptok fedelét, és becsavart egy üres lapot. Egyenként leütötte a billentyűket, miközben hangosan kimondott minden betűt és számot, így biztos lehetett abban, hogy a gép megfelelően működik.